

Breu aproximació biogràfica al beat Josep Samsó i Elias, rector de Santa Maria de Mataró

Ramon Reixach i Puig¹

Museu Arxiu de Santa Maria, Centre d'Estudis Locals de Mataró

El doctor Josep Samsó i Elias (Castellbisbal 1887 - Mataró 1936) fou beatificat el passat 23 de gener (2010) a la basílica de Santa Maria de Mataró. Víctima de la persecució religiosa de la Guerra Civil, va ser assassinat, sense judici previ, el primer de setembre de 1936, pel sol fet de ser el rector de Santa Maria. Un llarg procés iniciat el 1959 de recollida de declaracions de testimonis i de documentació, seguint el procés canònic establert, ha acabat finalment amb la declaració que la mort fou, únicament, a causa de la seva condició de sacerdot. Per aquest motiu, l'Església el considera màrtir, testimoni, fins a les últimes conseqüències, de la fe en Jesucrist.

A finals d'agost de 1936 es va formar al Maresme una columna de milicians voluntaris, majoritàriament, anarquistes, l'anomenada columna Malatesta, disposada a marxar al front d'Aragó. Concentrats a la Riera de Mataró el 31 d'agost, van començar a cridar que volien passar per les armes els que estaven a la presó per motius «polítics», és a dir, catòlics que havien estat detinguts per aquest fet i membres de la Lliga Regionalista, el partit moderat conservador catalanista de les primeres

1. Ramon Reixach és economista i doctor en història contemporània. Guardonat tres vegades amb el Premi Iluro, amb els treballs *Els pares de la república. El patriciat a la Catalunya urbana moderna. Mataró, s. xv-xviii* (2005); *Els orígens de la tradició política liberal catòlica a Catalunya. Mataró, s. xviii i xix* (2007) i *Els orígens del catolicisme social contemporani a Mataró. Dels inicis de la Revolució Industrial a la primera Guerra Mundial* (2010). La seva darrera obra publicada ha estat *El pastor trobat*, Editorial Claret (2010) que versa precisament sobre la vida de Josep Samsó.

quatre dècades del segle xx. Eren els que ells consideraven «feixistes», els enemics de la Revolució. L'argument de la Malatesta era que la previsible mort d'alguns dels milicians al front d'Aragó demanava una compensació prèvia en sang.

L'Ajuntament de Mataró, tot i que havia estat escollit democràticament, estava sota tutela, des del 20 de juliol, d'un Comitè de salut pública revolucionari. Els regidors de l'equip de govern (el Front Popular) van intentar calmar els ànims de la Malatesta. Durant la dura negociació, que va durar tota la nit del 31 d'agost al primer de setembre, es va anar aconseguint baixar la xifra dels que havien de ser morts. Finalment, es va arribar a la persona del rector de Santa Maria, el qual havia estat detingut el 30 de juny a l'estació i conduït a la presó. La mort del doctor Samsó es va convertir en el preu per acontentar la fam de mort de la Malatesta i en el rescat amb què salvar la vida de la resta dels empresonats.

L'endemà, a mig matí, el doctor Samsó va ser tret de la presó de la Riera i conduït per un piquet de milicians al cementiri. Van pujar les escales centrals fins a la part més alta. Allí el van afusellar. El doctor Samsó els va dir abans que els perdonava del que havien vingut a fer, i els va demanar que no fessin res a la seva mare i germana i que el deixessin morir, sense venda als ulls, de cara a la ciutat de Mataró i a l'església de Santa Maria. I així fou fet. Només un dels de l'escamot va disparar.

El doctor Samsó havia nascut el 1887 a Castellbisbal. L'any 1894 va perdre el seu pare, motiu pel qual la família –mare, germana i el jove Josep Samsó– es va traslladar a Rubí. Allí, una germana de la seva mare i el marit d'aquesta, amb una millor posició econòmica, els va protegir. Josep Samsó va ser alumne dels Maristes del col·legi de Rubí, fins que l'any 1900 es va traslladar a Sarrià per tal de poder realitzar els estudis eclesiàstics que s'havien de fer al seminari. Mentrestant, la seva mare i la germana feien de cosidores a casa per poder subsistir. Vocació despertada de ben petit, l'any 1910 Josep Samsó va celebrar la seva primera Missa a la humil capella d'un centre catequètic que hi havia al carrer Calàbria de Barcelona. Aquesta senzillesa i austeritat va ser la tònica de la seva vida.

La seva primera destinació va ser Argentona, de vicari (1910-1917). Allí van començar a desplegar-se els trets que marcarien la seva vida com a sacerdot de parròquia: la dedicació al catecisme, al confessionari i la direcció d'ànimes; la preocupació per les vocacions religioses, la preparació de la Primera Comunió, la visita periòdica als col·legis i als mestres; el foment de les Misses de Comunió i dels exercicis espirituals, l'organització de Missions, la preocupació per la predicació, la dignificació del culte i les pràctiques devocionals; la participació en el moviment litúrgic (misses dialogades, cant del poble) i en la renovació de la música sacra (Motu Propio de 1907, gregorianisme)...

De 1917 a 1919 va ser rector de Sant Joan de Mediona (Alt Penedès). L'any 1919 va ser destinat d'econom a Santa Maria de Mataró. L'any 1924 seria nomenat rector. Com a responsable de la parròquia, va potenciar el catecisme fins a convertir-lo en un dels més famosos d'Espanya. Gran pedagog i catequeta, va formar un equip de catequistes molt ben formats i entusiastes.

Si haguéssim de fer una breu cronologia de la seva estada a Mataró, hauríem d'esmentar la conversió d'*El Pensament Marià*, el 1920, en un veritable periòdic local generalista; la dignificació de les processons de Setmana Santa amb la creació dels Armats de Mataró (1924), conjuntament amb mossèn Josep Maria Andreu; la restauració, embelliment i dignificació de tot l'interior de l'església de Santa Maria (1926); la participació en la fundació del tradicional concurs de pessebres (1926); la construcció del gran orgue monumental de Gaietà Estadella (1927); l'organització de la Santa Missió (1927), de resultes de la qual va néixer la llibreria i la impremta religiosa Gràfica Fides; l'obtenció del títol de basilica per a l'església de Santa Maria (1928); l'organització dels curssets de catecisme (el primer, el 1932); la fundació de l'Associació de Pessebristes de Mataró (1935), al Foment; la redacció de la *Guia de Catequistes* (1935-1936) ...

Favorable la participació dels fidels en la litúrgia, especialment per mitjà del cant, va ser, amb mossèn Joan Fargas, el responsable de l'aparició de la gran massa coral de la Missa de les Santes.

Absolutament apolític i respectuós amb els règims de cada moment, va ser un home d'una gran capacitat de treball, molt metòdic i organitzat. L'espiritualitat jesuítica, la figura de Sant Pius X i la devoció

al Bon Pastor van marcar molt la seva vida sacerdotal. Destaquen també de la seva personalitat la devoció al Sagrat Cor i a les Santes; l'afabilitat del seu tracte; la valoració de la fe dels infants; la seva dedicació al jovent parroquial, enquadrat en la Congregació Mariana i el Foment i, més tard, també en la F.J.C.; la prudència de la seva direcció espiritual i la quantitat de vocacions religioses que es van despertar al seu costat; la seva intervenció per resoldre casos d'extrema necessitat econòmica; l'interclassisme de les seves actuacions i la poca disposició a «alternar» amb les gran famílies de factòtums de la parròquia; la confiança i el respecte per l'autonomia de l'acció catòlica responsable dels seus seglars; la visita regular als malalts i a les comunitats de religioses del seu terme; el respecte i la col·laboració amb l'altra parròquia de la ciutat, Sant Josep; la lluita contra la blasfèmia; el respecte per l'autonomia del Cercle Catòlic d'Obrers, malgrat la topada pel tema de teatre femení (1934), i la del Patronat Escolar Obrer (La Coma), dues entitats dins del terme de Santa Maria...

L'any 1934 no va voler delatar els qui van intentar cremar Santa Maria durant els Fets d'Octubre, entre els quals hi havia un fill del ministre Joan Peiró. Des d'aquella data, va començar a pressentir que moriria màrtir. Va ser exemplar la seva estada a la presó l'agost de 1936, encoratjant els seus companys de captiveri, ja que tots temien morir en qualsevol moment. El primer de setembre d'aquell any, va caure mort d'un tret al cap a la part més alta del cementiri. Tenia 49 anys.

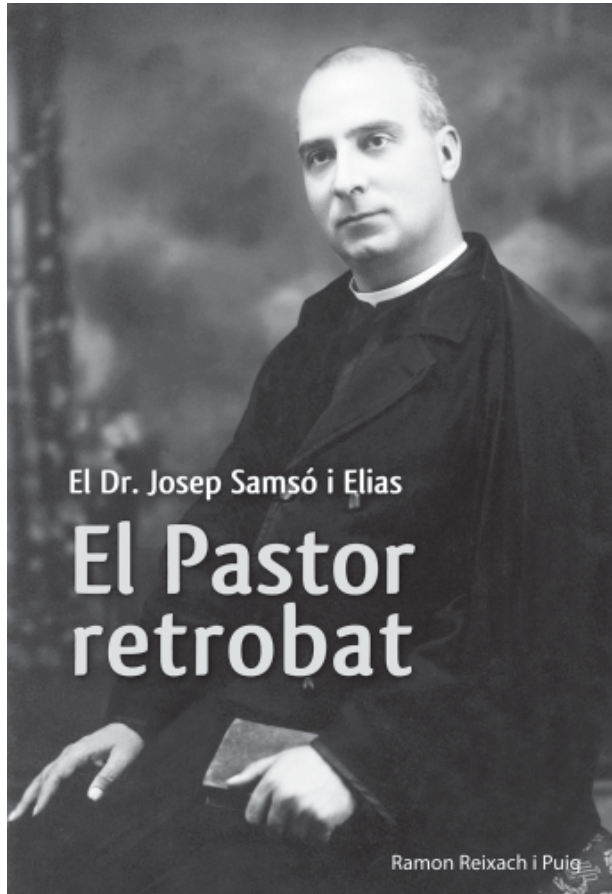
Excursió de catecisme de Santa Maria amb el doctor Samsó.

Processó de Sant Domingo, festa major d'Argentona, amb la relíquia de sant Domingo fins a la font. El vicari que hi ha en primer terme és el doctor Samsó.

El doctor Samsó
mort al cementiri,
l'1 de setembre de 1936.

Portada del llibre de Ramon
Reixach *El pastor retrobat*
(Editorial Claret, 2009)
on trobareu més informació
del doctor Samsó.